

ARNE HARDIS

TRUSLEN I NORD

Dansk politik året 2025

Vilkårene for at føre politik i Danmark blev kraftigt påvirket af to vidt forskellige valgbegebenheder i 2025: Grønlanderne valgte nyt parlament, og i Danmark fik kommunerne nye borgmestre. I Grønland blev rigsfællesskabet foreløbig valgt til, i Danmark valgte vælgerne i stort tal Socialdemokratiet fra. Begge begivenheder fik stor betydning for optakten til det folketingsvalg, som skal afvikles i 2026.

Arne Hardis er politisk redaktør på *Weekendavisen*, København.

To vidt forskellige valg blev afviklet i kongeriget Danmark i løbet af 2025. Det første blev afholdt i marts i Grønland og blev retningsgivende for hele Rigsfællesskabet (Danmark, Grønland og Færøerne) og dets placering i forhold til omverdenen. Det andet afvikledes otte måneder senere i Danmark, da der var valg til de 98 kommunalbestyrelser og de fire regionsråd. Det handlede selvsagt om det helt nære: Hvordan indretter vi os med folkeskoler, ældrepleje, hospitaler, infrastruktur og energi.

Hvor det grønlandske valg signalerede samling, udtrykte de kommunale stemmer en spirende opløsning af gamle magtstrukturer. De gamle partier blev svækket, nye og nyere partier fandt fodfæste og selvtilid. De kommunale valg sendte således chokbølger gennem Christiansborg og blev et tidligt varsel om den siddende midterregerings forestående opløsning. Rystelserne skyldtes især en historisk svækkelse af det ledende regeringsparti, Socialdemokratiet, anført af statsminister Mette Frederiksen.

Anskuet fra hendes position var kommunalvalgene samlet set katastrofale og truede med at underminere hendes ambition om at lede Danmark fra midten. Hendes regering, bestående af de historiske hovedfjender Socialdemokratiet og Venstre og suppleret af det nye parti, Moderaterne, skal til folkelig eksamen mindre end et år efter de kommunale novembervalg, da der i Danmark skal holdes folketingsvalg mindst hver fjerde år, og det seneste fandt sted 1. november 2022.

Men Grønland først: Grønlanderne sluttede ganske vist i stort tal op om selvstændighedspartiet Naleraq anført af Pele Broberg, som erobrede 8 af de 31 mandater i parlamentet, Inatsisartut. Men alle de øvrige partier gik i regering med valgets anden sejrherre, Jens-Frederik Nielsen fra Demokraatit, som fik 10

Efter voldsomme udfald mod SF under kommunalvalgkampen er statsministeren nu mildere stemt. Tegning: Jens Hage.

mandater. Valgets tale blev således anskuet fra resten af rigsfællesskabet - og det vil jo især sige København - at regeringskoalitionen udskød selvstændighedsspørgsmålet til fordel for arbejdet for et økonomisk mere selv bærende Grønland, som, så langt øjet rækker, en del af Rigsfællesskabet.

Det skulle snart vise sig at være en grønlandsk indrepolitisk kursjustering med verdenspolitiske implikationer. Et lille år senere blev Jens-Frederik Nielsen kastet ind på den verdenspolitiske scene i fællesskab med Mette Frederiksen, da USAs bestræbelse på at erhverve Grønland "one way or another" kulminerede ved det verdensøkonomiske topmøde i Davos i januar 2026. Op til dette topmøde, hvor USA i hvert fald for en stund lettede presset på Kongeriget, kom Jens-Frederik Nielsen med en ganske betydningsfuld erklæring efter et møde med Mette Frederiksen:

"Grønland er ikke til salg. I dag har vi drøftet vores samarbejde mellem Grønland og Danmark. Jeg skal understrege, at Grønland er en del af Kongeriget. Vi er en retsstat baseret på demokratiske værdier, og vi har selvstyre under Kongeriget Danmark."

Erklæringen var meget mere end en konstatering af den banale virkelighed, at Grønland er en del af det danske rigsfællesskab. Jens-Frederik Nielsen lod konstateringen række ind i fremtiden:

"Men en ting skal alle forstå. Grønland vil ikke ejes af USA. Grønland vil ikke styres af USA. Grønland vil ikke være en del af USA. Vi vælger det Grønland, vi kender i dag, og som er en del af Kongeriget Danmark. Nu står vi med en geopolitisk krise, og hvis vi skal vælge mellem USA og Danmark her og nu, så vælger vi Danmark. Vi vælger NATO, vi vælger Kongeriget

Danmark, vi vælger EU. Tiden er ikke inden til interne diskussioner og splitelse. Tiden er til at stå sammen og få bygget videre på det fællesskab, vi kender, og til det, vi ønsker.”

Grønland betragter for tiden det Danmark, man søger selvstændighed fra, som en nødvendig nødhavn.

Monroe-doktrinen

At Jens-Frederik Nielsens erklæring var et nederlag for den trumpske strategi vekslede mellem smiger og trusler, er åbenbart. Men en nøjere læsning viser også, at det grønlandske folk ikke har opgivet drømmen om selvstændighed. Den grønlandske regeringschef talte om et valg mellem Danmark og USA “her og nu”. Det betyder det, ordene siger: Man håber senere at kunne opnå selvstændighed, men finder det ikke hensigtsmæssigt at kræve det på et tidspunkt, hvor stormagtspresset for indlemmelse er så massivt.

Erklæringen var selvsagt direkte udløst af USA, og den kom til at markere en egentlig vending i relationen mellem Grønland og Danmark. Den koloniale arv på godt og især ondt er levende som erindring og politisk realitet i Grønland, hvor det ikke har været usædvanligt at høre ledende grønlandske politikere tale om dansk folkemord mod den nordlige rigsdelt.

Denne anklage gælder især den såkaldte spiralsag, hvor tusindvis af unge grønlandske kvinder fik opsat spiral under en sundhedskampagne fra 1966 og i årtierne efter. Man mente, at kontrol med fødselstallet var nødvendig for udviklingen af det grønlandske selvstyre. Mange af de berørte kvinder tilkendegav senere, at det var sket uden deres samtykke. Politisk blev denne sag afsluttet sommeren 2025, da Mette Frederiksen og Jens-Frederik Nielsen på vegne af den danske stat og det grønlandske selvstyre undskyldte over for de berørte kvinder. Der er vedtaget en godtgørelse til de kvinder, som ikke deltog frivilligt i spiralkampagnen.

Trods denne udsoning er “grønlandsproblemet” intakt forstået som spørgsmålet om Grønlands placering i stormagtssfærerne på et tidspunkt, hvor Arktis oplever øget interesse fra Rusland, Kina – og USA. Når Danmark ikke har styr på et selvstændighedssøgende Grønland, må det påkalde sig amerikanske bekymring. Populært udtrykt: Hvad ville der ske, hvis et selvstændigt Grønland med knap 60.000 indbyggere søgte økonomisk samarbejde med Kina?

Grønlands placering som en del af rigsfællesskab går århundreder tilbage. Ved freden i Kiel i 1814, hvor Norge blev afstået, fulgte Grønland, Island og Færøerne ikke med, men forblev under den danske krone. Men at øens ejerskab også er en sekellang udfordring af den såkaldte Monroe-doktrin, er åbenbart. Ifølge denne doktrin – formuleret i 1823 – skal ingen andre magter have militært fodfæste på de amerikanske kontinenter.

Det amerikanske Grønlandsbesøg efterlader ikke meget håb.
Tegning: Jens Hage.

I 1867 tilbød USA at købe Grønland, ligesom man samme år havde købt Alaska af Rusland, men fik ikke noget ud af det. I 1916 anerkendte USA som led i købet af de Dansk-Vestindiske Øer dansk overhøjhed over hele Grønland, men ikke militært. I 1941 overlod den danske gesandt i Washington, Henrik Kauffmann, den militære råderet over Grønland til USA. I 1951 blev USAs militære rettigheder bekræftet i en baseaftale, og der har gennem den kolde krig været betydelig amerikansk tilstedeværelse i Grønland. De seneste årtier har både den amerikanske og den danske militære interesse for øen været stærkt dalende, men det har ændret sig med Trump.

At dette trekantdrama mellem USA, Danmark og Grønland har globale implikationer, blev klart op til Davos-mødet i januar 2026, hvor det lykkedes Danmark at få en række NATO-lande til at deltage i en militær øvelse eller snarere demonstration i Grønland. Både Finland, Sverige, Norge, Tyskland og Storbritannien deltog i aktionen, som fortrinsvis var symbolsk, men til gengæld med heftig symbolik: Officielt var aktionen vendt mod eventuelle fjendtlige magter. Den usagte underforståelse var en besked til USA: Andre NATO-lande modsætter sig aktivt forsøg på at tage allieredes territorium med magt.

Konflikten blev bragt ned i et mere håndterligt leje, da Trump i sin tale i Davos tilkendegav, at han ganske vist stadig mener, Grønland skal være amerikansk, men ikke vil tage landet med magt. Nu forhandles der om spørgsmålet på den diplomatiske scene: Hvordan kan man på en gang tilgodese de amerikanske militære bekymringer og undgå at overtræde de røde linjer, som Mette Frederiksen og Jens-Frederik Nielsen har tegnet op: Man forhandler ikke om selv den mindste suverænitetsoverdragelse.

Det drama har verden, Norden og Danmark ikke hørt det sidste til.

Socialdemokratisk kollaps

På den hjemlige scene var som anført det kommunale valg af overordentlig betydning, selv om det tager sig ganske fredeligt ud sammenlignet med Grønlandsdramaet.

Valget afvikledes 18. november og betød overordnet, at danskerne tog et skridt til højre, idet Dansk Folkeparti og det debuterende Danmarksdemokraterne (anført af den tidligere næstformand for Venstre Inger Støjberg) fik solide valg især ude i provinsen.

Samtidig gik på venstre fløj Socialistisk Folkeparti kraftigt frem og præsterede det historiske resultat, at man erobrede overborgmesterposten i København, som Socialdemokratiet historisk har følt og haft "ejerskab" over. Københavnerne fik den i offentligheden ukendte Sisse Marie Welling som ny overborgmester, idet de ikke brød sig om den af Mette Frederiksen installerede overborgmestercandidat, Pernille Rosenkrantz-Theil, veninde af Frederiksen og tidligere minister.

Den stærkt profilerede Rosenkrantz-Theil fik blot 12,7 procent af københavnernes stemmer, mens SF og Welling fik 17,9 og det endnu rødere Enhedslisten 22 procent af stemmerne. København tilbyder som andre storbyer en ganske rød politisk scene. Rosenkrantz-Theil har nu forladt politik.

Næsten over hele landet fulgte Socialdemokratiets kommunale valg i det københavnske spor, omend ikke slet så dramatisk. Enkelte byer som Århus og Holbæk samt Frederiksberg trodsede hovedbilledet, men tegningen var i øvrigt den samme, for partiet triste, idet man i alt mistede 18 borgmesterkæder. Byer, som partiet har siddet på i mange årtier, gik tabt. Selv Køge syd for København, hvor partiets næstformand, Marie Stærke, var borgmester, gik tabt for Socialdemokratiet.

Konservative fik et fremragende valg målt i borgmesterposter og fik en snes trods en lille procentuel tilbagegang. Venstre fik også flere borgmestre – man gik frem til 38 – og igen trods den tilbagegang i den generelle opbakning, som har ramt partiet de seneste årtier.

Som anført: De gamle partier gik tilbage, kun SF gik som halvgammelt parti stiftet i 1959 pænt frem og øgede fra to til fem borgmesterposter. Ved kommunale valg plejer næsten alle partier at kunne proklamere sejr, for der er altid et trist nulpunkt, man kan definere sit resultat ud fra. 18. november 2025 var et entydigt nederlag for et og kun et parti, Mette Frederiksens Socialdemokratiet.

Se til venstre

Som da Socialdemokratiet tabte Europa-Parlamentsvalget i 2024 – lillesøster SF blev større end storesøsteren – fik det næsten øjeblikkeligt regeringspartiet til at justere kursen i retning af de bortløbne vælgere.

Mette Frederiksen proklamerede dengang i sommeren 2024, at man ville justere den pensionspolitik, som et meget stort flertal i Folketinget støtter, idet en stadig stigende pensionsalder er forudsætningen for, at den offentlige økonomi skønnes at hænge sammen de kommende årtier. Partiet arbejdede endnu i februar 2026 på denne pensionsreform, da den tænkes at være et aktiv i valgkampen. Man vil gøre det lettere for folk med mange år på arbejdsmarkedet at trække sig tilbage til et liv som pensionist, således at den aftalte stigning i den generelle pensionsalder ikke berører udvalgte grupper helt så voldsomt.

Tilsvarende fik det kommunale valgnederlag i november 2025 Socialdemokratiet til at se til venstre, og denne gang har man haft mere travlt, eftersom folketingsvalget jo nærmede sig.

Mette Frederiksen inviterede til en tættere alliance med SF om lighed, støtte til provinsen og mere velfærd, hvilket efterlod det indtryk, at Socialdemokratiet måske har genfundet sin røde sjæl, men så samtidig har måttet nedtone kærligheden til regeringsfællesskabet med Venstre og Moderaterne (anført af tidligere Venstreformand og -statsminister Lars Løkke Rasmussen), som Mette Frederiksen ellers har besunget som meget gavnligt for Danmark.

Snart fulgte en fødevarercheck – en kontant statslig engangsoverførsel på nogle få tusinde kroner – til vælgere, som vurderes at have svært ved at få råd til at fylde indkøbskurven. Denne blev vedtaget i januar 2026 af regeringen og venstrefløjen og blev suppleret med et løfte om også at sænke momsen med et milliardbeløb efter valget. Her deltager flere partier, men profilen for moms-sænkningen er udskudt: Skal det være en generel sænkning, idet momsen i Danmark er på 25 procent, eller skal den kun gælde frugt og grønt eller måske endda kun økologisk frugt og grønt?

På egen hånd har Socialdemokratiet også foreslået en folkeskolereform, hvis slagnummer er en markant og ganske dyr sænkning af klassestørrelserne for de yngste årgange.

At Socialdemokratiet driver til venstre op til folketingsvalget, er klart nok. SF har kvitteret med glæde og nye krav, idet appetitten vokser, mens man spiser: Man vil have den helligdag tilbage, som regeringen fjernede som en af sine første gerninger tilbage i vinteren 2023, og som siden har kostet samme regering umådelig popularitet.

Omvendt tager Venstre skridt til højre – igen som et udtryk for, at man også her naturligvis forbereder sig til Folketingsvalget. Venstreformand og forsvarsminister Troels Lund Poulsen har foretaget et lille, symbolsk skridt

til højre i udlændingepolitikken, idet han har åbnet for Danmarks udtræden af den såkaldte statsborgerretskonvention efter folketingsvalget. Senest har han foreslået den danske ulandshjælp nedsat fra det FN-anbefalede mindstemål på 0,7 til 0,5 procent af bnp, hvad der vil frigøre mange milliarder til andre formål.

Blå samling

I efteråret 2025 skete en vigtig samling af de borgerlige partier, som er placeret uden for regeringskontorerne. Det vil sige Liberal Alliance, som var drivende i samlingen, Konservative, som kun nølende deltog, samt Danmarksdemokraterne og Dansk Folkeparti.

Man mødtes til et såkaldt blå konvent dels for at vise, at der er ansatser til et borgerligt regeringsalternativ, dels for at opliste 50 politiske krav, man vil søge gennemført inden for de første tre måneder efter en blå valgsejr. Vigtige programpunkter er genindførelse af den fridag – Store Bededag – som også SF vil have tilbage, men også lavere skat, styrkelse af familien og især en skarpere udlændingepolitik med erklæret vilje til at lade Danmark udfordre konventionerne spændetrøje på den nationale udlændingekurs.

I centrum for dette krav står muligheden for at smide kriminelle udlændinge ud af Danmark, hvad der hyppigt hæmmes af Menneskerettighedsdomstolen i Strasbourg, som henviser til Menneskerettighedskonventionens paragraf 8 om retten til familieliv. De fire partier har hver for sig talt mere og mindre energisk om at udtræde af denne konvention, men står konkret sammen om at ville forlade statsborgerretskonventionen.

Det såkaldte blå fundament var en politisk præstation, men der var sprækker i fundamentet. Dels er man behændigt gået uden om afgørende skillelinjer, som man først vil forholde sig til, hvis det med en valgsejr bliver aktuelt. Dansk Folkeparti vil ud af den europæiske union og er også skeptisk over for den danske bistand til Ukraines forsvar mod Ruslands krig der. Dels erklærede den konservative leder, Mona Juul, allerede ved afslutningen af det blå konvent, at hun ikke rigtig har hjertet med i firepartiklubben.

Konservative satser mest på at samarbejde med den gamle makker Venstre efter valget. Det kan således ikke udelukkes, at Mona Juul træder ind i en ny midterregering efter valget, hvis mandater og politisk vilje er til det.

Det blå sammenhold blev også udfordret af mediernes pludselige fokus på en ganske heftig udlændingepolitik, som Dansk Folkeparti vedtog sommeren 2024, men som medierne først begyndte at interessere sig for mere end et år senere.

Partiet har lånt et begreb af det yderste konservative miljø – remigration – og lanceret en plan, som skal gøre det muligt at hjem- eller udsende titusinder af borgere, som er kriminelle, som skønnes at leve for “islamisk”, eller som ikke kan forsørge sig selv. Det var ikke en politik, andre blå partier kunne slutte helhjertet op om.

Samtidig med dette udlændingeopgør var Dansk Folkeparti dygtig til at politisere spørgsmålet om stadig stigende fødevarepriser. Prisen på oksekød blev således til et potent politisk spørgsmål, og Dansk Folkepartis meningsmålinger havde kurs mod den politiske himmel. Her var der større opbakning fra de borgerlige partier – ja, bekymringen blev formuleret af hele Folketinget.

De blå partier har tydeligvis gennem efteråret 2025 tænkt, at nu kunne Dansk Folkeparti sørge for at hente socialdemokratiske stemmer over midten på en menu bestående af hakkebøf og udvisninger, og så kunne man altid efter folketingsvalget finde ud af at lande et borgerligt kompromis på de vanskelige spørgsmål.

Midtens genkomst

Den taktik så ved optakten til 2026-valget ud til at være slået noget fejl. Fødevarechecken og dalende inflation tog noget af det politiske tryk af den dagsorden. Samtidig har regeringen iværksat sin egen udvisningsreform, som igen skærper kursen over for kriminelle udlændinge. Det egentlig nye er, at man lægger til grund, at Menneskerettighedsdomstolen nok vil anlægge en mindre liberal kurs, efter at 27 medlemslande anført af Danmark og Italien har ytret deres utilfredshed med den gældende fortolkning i Strasbourg. Om denne formodning er sand, er i sagens natur uvist, men det afklares først efter folketingsvalget, da der skal køres nogle sager gennem systemet for at se, om domstolen så at sige vil rette ind.

At Dansk Folkepartis skepsis over for EU og tidvise begejstring for dele af den trumpske politik også står i vejen for det borgerlige sammenhold, er åbenlyst. Men hertil kommer et egentligt slagnummer, som ligger i gråzonen mellem personlig antipati og politisk uenighed, og som har sikret en del korpsånd i det blå Danmark: De blå partier uden for regeringen bryder sig ikke om Lars Løkke Rasmussen. Han er for “rød”, for slap i udlændingepolitikken, og han tænker kun på sig selv, lyder anklagen.

Løkke spillede selvsagt en hovedrolle, da han som Venstres statsminister fra 2015 til 2019 kort før folketingsvalget det år sprængte Venstre i frustration over ballade i den blå familie de forløbne år. Det endte med dannelsen af Moderaterne og senere med den regering, som holder de blå partier uden for regeringsmagt.

Vores udenrigsminister har anlagt en helt ny stil. Tegning: Jens Hage.

Nogen fælles statsministerkandidat kan de fire blå partier bag det blå konvent ikke finde, man satser mere eller mindre åbenlyst på, at Venstre og Troels Lund Poulsen vender hjem til det borgerlige Danmark og tager æren og byrden på sig. Til gengæld er der stor enighed om, at Lars Løkke ingen rolle skal spille i det borgerlige Danmarks regeringsprojekt, ja, Morten Messerschmidt har ligefrem garanteret, at Løkke ikke vil kunne få den mindste lille ministerpost for sine mandater, når den nye blå regering efter valget skal stige ud af midterregeringens ruiner.

Denne antipati mod Løkke gør i sig selv chancen for en blå regering mindre. Værre er det, at hans parti, Moderaterne, i stedet for at være truet af spærregrænse og pludselig død efter grønlandskrisen er gået voldsomt frem i meningsmålingerne.

De tv-dækkede billeder af udenrigsminister Løkke Rasmussens og den grønlandske udenrigsminister Vivian Motzfeldts rejse til USA i januar i et forsøg på at tale Grønlandskrisen ned, har fået sympatien til at skylle den ellers så foragtede danske politiske veteran i møde. Det konkrete resultat blev en arbejdsgruppe på højt niveau, som skal søge at finde et kompromis mellem rigsfællesskabet og USA.

Denne diplomatiske model nåede Morten Messerschmidt at kritisere, og det var nok mindre heldigt tænkt, end det var hurtigt fundet på. Det er farligt at forhandle, og det er at gå ind i løvens hule, for Trump er utilregnelig, lød Messerschmidts ræsonnement. Det er muligvis alt sammen sandt, men ikke desto mindre er det nu den model, der afsøges af både USA og Danmark,

mens Trump i hvert fald for tiden er knap så glubsk i sine offentlige erklæringer om nødvendigheden af at eje Grønland.

Således hænger den store verdenspolitik og den hjemlige valgopgør naturligvis sammen. Da grønlandskrisen stod på sit højeste, fik den udskældte og vælgerforladte midterregering omsider en meget tydelig og bunden eksistensberettigelse, som det var meget vanskeligt at argumentere politisk imod:

SVM-regeringen kan anførst af statsminister Mette Frederiksen, udenrigsminister Lars Løkke Rasmussen og forsvarsminister Troels Lund Poulsen stille med det ubetinget mest erfarne danske ministerhold til håndtering af den vanskelige opgave at søge at holde sammen på rigsfællesskabet.